

Byablaskan

Nr 2 Juni 2006 • Sundoms Informationstidning

Sid 14

Sid 8

Sundom

Sommarfesten-

lördag 15 juli

Årets stora evenemang!

Boka in hela dagen
för hela familjen.

Sid 3

Byablaskan – även på Internet
www.sundom.se

Innehåll

Redaktören har ordet	2
Bidrag vid röjning i byn.....	3
Sommarfesten	3
Med pippi i kikaren	4
Marknadsföring av tomter	5
Bastuhistoria.....	5
Kornbastun	7
Länge leve kyrkstugorna	8
Invigning av lekparken	10
Något om rian och dess betydelse.....	10
Sundoms IF informerar	13
Byautvecklingsgruppens styrelse	13
Sophantering.....	14
Anslaget	16

Redaktören har ordet

I skrivandets stund är det full sommarvärme ute och det börjar kännas på allvar att våren tänker släppa greppet. Vårbruket är i full gång och Sverige har just inlett gruppspelet i fotbolls-VM i Tyskland. Jag antar att just de kvällar Sverige spelar är det inte många som står ute i trädgårdslanden och påtar, eller?

I detta nummer kan ni bl.a. läsa om att vi efterlyser någon ny i byn som kan stötta upp och vara redaktör för en tid. Det är ett väldigt roligt och inspirerande arbete, speciellt om man gillar att jobba med texter och bilder med datorn som verktyg, men vi behöver bli fler som delar på sysslan. Läs mer på sid 16. Årets sommarfest blir mer av en familjefest, där hela familjen deltar under dagen och avslutar kvällen med god mat och en svängom i mexikansk stil. Missa inte det, se sid 3. I övrigt får vi lära oss mer om bastuns intåg i byn och Ingvar Nilsson slår även ett slag för kyrkstugorna som idyll, sid 8. Lekparksektionen efterlyser förslag på aktiviteter för invigning av den fina lekparken, sid 10 och Lars Brännström sammanfattar den gemensamma årliga naturutflykten med fåglar som mål i kikaren på sid 5.

Redaktionen önskar alla läsare en skön och avkopplande sommar med mycket bra läsning i hängmattan.

Trevlig sommar! /Maria Jonsson

Bidrag vid röjning i byn

Byautvecklingsgruppen har, som ett led i kampen för det öppna landskapet, beslutat om att ge ett litet bidrag till markägare som röjer upp områden som befrämjar öppna odlingslandskap och vattenspeglar i vår vackra by, t.ex. runt Lakavikarna, bäckar, Furufjärden o.s.v. Sånt som gör vår by ännu trevligare och inbjudande att vistas i.

Byautvecklingsgruppen har budgeterat 5000 kr detta år, fördelat på max 10 ansökningar. Först till kvarn gäller...

Vid intresse, kontakta någon i Byautvecklingsgruppen, så kommer vi överens.

*Byautvecklingsgruppen
/Per Nordgren*

**Lulegymnasterna
tackar alla deltagare för vårens
engagemang. Bra jobbat allihop!**

**Vi kör igång igen med medelgympa
måndag den 4 sept kl. 20– 21.00.**

**Då önskar vi nya och redan
uppvärmda deltagare välkomna
tillbaka.**

**Har du frågor?
Kontakta Maria jonsson, 745 45**

**Trevlig sommar!
Maria och Kerstin**

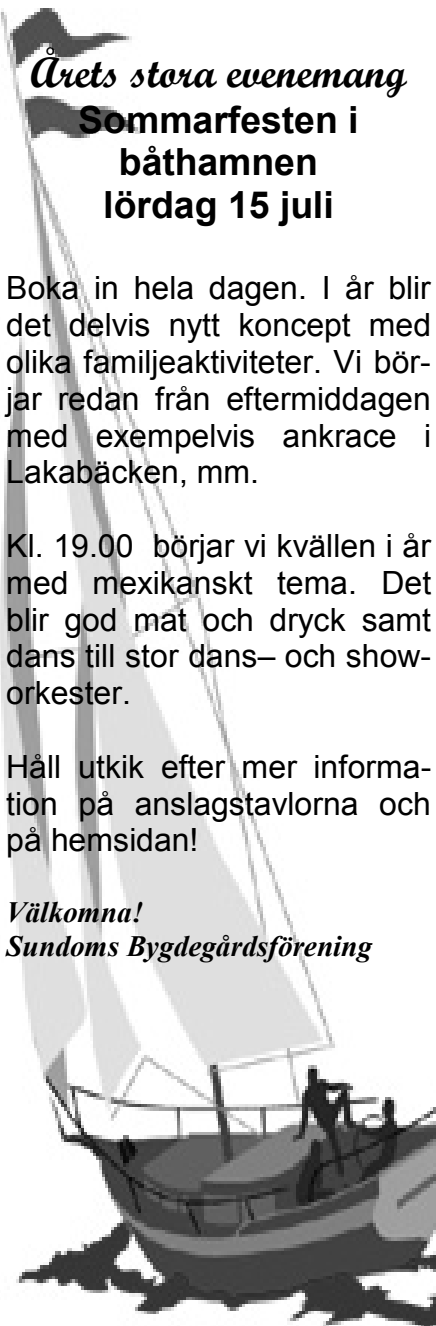
Årets stora evenemang **Sommarfesten i båthamnen lördag 15 juli**

Boka in hela dagen. I år blir det delvis nytt koncept med olika familjeaktiviteter. Vi börjar redan från eftermiddagen med exempelvis ankrace i Lakabäcken, mm.

Kl. 19.00 börjar vi kvällen i år med mexikanskt tema. Det blir god mat och dryck samt dans till stor dans- och showorkester.

Håll utkik efter mer information på anslagstavlor och på hemsidan!

*Välkomna!
Sundoms Bygdegårdsförening*

Med pippi i kikaren

Återigen blev det vår och med den inträffade den traditionsenliga morgonutflykten för att, förhoppningsvis, få flukta in några fåglar.

Tornfalk

Det var en kylig morgon efter en natt med några kallgrader som ett tappert gäng på 14 personer samlades vid Bygdegården, måndag den 1 maj, för att för 6:e året i rad cykla iväg med

fika i ryggsäcken och kikare hängande runt halsen.

Trots den svala morgonluften värmdes solen gott från en helt klar himmel och nästan ingen vind alls.

Jan-Axel Sundin anförde truppen per cykel medan jag själv åkte bil eftersom jag under vintern fått en protes inopererad i mitt knä och ej klarade av att veva runt pedalerna på cykeln.

Första anhalten blev som vanligt "Rakelstranden" där vi bl.a. såg TORNFALK, SÅNGSVANAR på Lakavikens is, KRICKOR, KNIPOR, GRÄSÄNDER och STORSKRAK simma i en vak samt höra SÄVSPARV sjunga i björkslyet vid stranden.

Sångsvan

Efter en lång diskussion om vems hus man kunde se tvärs över Lakaviken gick färden vidare mot "Rånis-backen" där det traditionella "fikastället" är beläget.

Trots att våren var lite sen så hade snön precis hunnit försvinna på Rånningen.

Medan alla njöt av det medhavda kaffet kunde vi se några LJUNGPI-PARE ute på ängen, ett par SÅNGLÄRKOR sjungande i skyn samt höra både GULSPARV och DUBBELTRAST sjunga. Någonstans bakom "Nordgrens" hördes en ORRTUPP spela.

Så småningom drog vi vidare via "Fetoget" och Rävabergsvägen till "M a j b r a s e -planen" där ett par GRÄSÄNDER och ett par KNIPOR höll till.

Därmed avslutades utflykten och alla cyklade hem till sej.

Gräsand

Sånglärka

Orrtupp

Lars Brännström

Marknadsföring av tomter via Sundoms hemsida

Under vintern har Byautvecklingsgruppen arbetat efter ett förslag från Risto Pekkala om att marknadsföra tomter för försäljning på Sundoms hemsida. Innan vi hade hunnit slutföra detta projekt hade dock Luleå Kommun kommit till vår hjälp.

Under våren planerar Luleå Kommun att göra om sin hemsida där de har för avsikt att marknadsföra försäljningsbara tomter på landsbygden. På kommunens hemsida kommer det att finnas en rubrik med namnet "Tomter på landsbygden" eller någonting liknande. När en hugad spekulant klickar på denna rubrik visas en karta över Luleå Kommun. De byar som har tomter för försäljning kommer att synas som rubriker på kartan. Klickar man därefter på en sådan rubrik länkas man till den aktuella byns hemsida. På Sundoms hemsida kommer det då att finnas en länk till en karta över byn som visar var de försäljningsbara tomterna ligger. Från denna karta kommer det att finnas länkar från tomterna till säljarna och det finns även möjlighet att lägga ut fotografier på tomterna.

För att kunna lägga ut försäljningsbara tomter på hemsidan finns inget krav på att tomterna skall vara avstyckade. Det behöver heller inte vara specifikt avgränsade tomter utan det kan vara ett område där man kan vara intresserad att sälja en tomt. Det finns heller ingen restriktion för hur stora tomterna skall vara. Med fördel kan

man sälja lite större tomter för så kallad frimärksbebyggelse. Det unika med Sundom är ju att vi behållit vår karaktär som by.

Det är gratis att annonsera om lediga tomter på hemsidan!

För att marknadsföra försäljningsbara tomter kontakter ni vår webbredaktör Maria Jonsson tel. 745 45 så hjälper hon er!

*Byautvecklingsgruppen
Petra Wennberg*

Bastuhistoria

Här följer två artiklar som båda tar upp fakta kring bastuns historia. Den första refererar till ett klipp ur Norrbottens Kuriren från den 13 augusti 1914, då Sundoms första bastu kom till byn. Den andra artikeln beskriver likheter och skillnader mellan dåtidens rior och kornbastu.

Text: Ingvar Nilsson

”Stadsrådet O. von Sydof som då var ordförande i Hushållningssällskapet, och som skänkte 500 kr till Sundoms by för uppförande af en badbastu. En sådan står nu färdig, snygg och treflig. Då byns befolkning i sin helhet ej ville gå in på förslaget bildades en förening i hvilken ingingo 20 medlemmar, däribland 19 bönder. Kostnaderna hafva uppgått till cirka 1.100 kr hvartill varje medlem inklusive arbete fått göra ett inlägg af cirka 36

kronor. Badavgiften är tillsvidare bestämd till 10 öre för medlem och övriga 25 öre. Badhusföreningens styrelse, som utgöres af herr L.J.Larsson, A.P Engelmark, K. Aug. Jakobson och N.O.Nilsson har anhållit att härigenom få till herr stadsrådet framföra sitt värdsamma tack för den frikostiga gåvan.”(*Norbottens Kuriren, 1914-08-13*).

Känt är att bastun hade en rik besöksfrekvens under många år under vintertiden. En finskfödd äldre man, kallad Badagubben Karlsson och vars ursprung var okänt, skötte bastun i flera år. Han hade ett sjätte sinne för läkekonst. Han behandlade både människor och djur med positivt resultat. Han hade också en liten handel och jag minns när min bror Oskar och jag, på mammas uppdrag, var till honom en sommarkväll för att köpa synålar med stora ögon, för mamma var ju besvärligt närsynt. Han bodde i en liten stuga hundra meter utefter Lambergsstigen. I anslutning till Bastun fanns en liten vedbod och det var medlemmarna, som i tur och ordning levererade metersved. Badgubben Karlsson började sitt jobb redan på fredag med att såga veden i lämpligt format för eldning i spisen, med vilket han också började redan samma dag. Han brukade sova över i bastun. Bastun var öppen som regel varannan vecka med bestämda tider för makar, kvinnor och män. Alldeles intill bastun fanns ”Manälkila”, en brunn med bästa kännbara vatten som varit en positiv tillgång för flera grannar under lång tid. Manelan som bott i närheten sedan lång tid tillbaka, flyttade till Rävaberget vid lagaskiftet i

mitten av 1890-talet. Via en ränna hinkades vattnet till bastun och de hörde också till Badugubbens jobb. Om jag minns rätt så hade han två kronor för varje gång han eldade bastun. Han levererade inkomsterna till Otto Nilsson, som var kassör.

Jag minns från min tid i småskolan att Badagubben kom ibland och spikade upp en liten lapp/affisch på skolväggen mot vägen, som meddelade att badstugan skulle öppnas. Där stod med något bruten svenska, till exempel så här: ”Patstukan håles öpen lörtagen klåkan 12 landstid...” Han var mycket pliktrogen under många år, men in på 30-talet började hans hälsa vackla. Ingen kände till hans ålder, men han blev väl ihågkommen. Otto Nilsson och A.P Engelmark, bland andra, gav honom mat ibland. 1933 hittades han död i sin säng. Okänd kom han och okänd gick han ur tiden. Otto sörjde för att han fick en värdig begravning. Oskar Lindgren i Nygården och Holger Nilsson m. fl. övertog driften av badbastun i några år men 1943 lades den ned. Oskar Engelmark köpte den och satte upp den i Björnsbyn dit han flyttade med sin fru samtidigt som hans dotter gift sig och också flyttat dit.

Den som har kännedom om vad som varit kan notera ett murröse strax öster om Kvarnvägen. Det är märket efter den välkända badstugan, ungefär 50 meter från vägens början. Margareta och Tomas Johansson bor i den villa som gränsar till badhustomten, byggd 1976.

Kornbastun

Detta är ett tillägg till förra numrets artikel om Rior, skördar och tröskning.

Text: *Ingvar Nilsson*

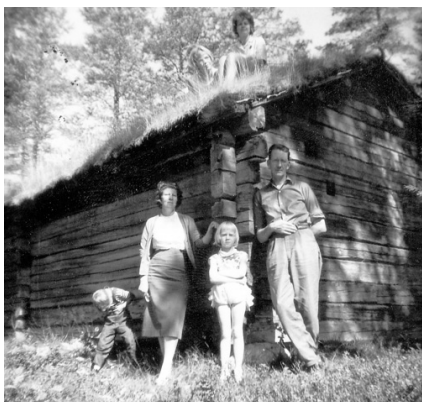
Samhörigheten mellan Rian och Kornbastun var att den förra användes före tröskningen och den senare efter tröskningen. De hade närhet till varandra och båda hade eldstäder. Skillnaden på storleken var markant. Kornbastun, som allmänt kallades Båsta, utgjordes av ett mindre timrat hus i en ladas storlek. Den hade jordgolv med breda lavar utefter långsidorna inuti en gång i mitten och där stod muren. Bastan hade innertak. Murens skorsten stannade på behörigt avstånd under innertaket. Den gick inte rakt upp genom taken ut i det fria. På de breda lavarna hällde man upp den tröskade säden och sedan man tänt i spisen fick röken cirkulera för att allt eftersom gå ut genom gluggarna som fanns runt om i väggarna. Man fick röra om nu och då. Adolf, min farbror, berättar att han många gånger fick utföra detta arbete och då gällde det att göra det ”i blindo” Man fick ändå en hel del sveda i ögonen. Båstans väggar blev med tiden mycket kolsvarta. På grund av dåtidens små kvarnar i bäckarna var det nödvändigt att den säd som skulle malas, var hård och torr, eljest kunde den bli gröt i förtid. Det var den cirkulerande röken som torkade kornen. Jag kan minnas Båstan, den på Berget. Det kan även ha funnits ytterligare en vid

Ärik-Härs. Vid övre vägen från Gussövägen till Ärik-Härs 50 meter hitom häbbaret har funnits lämningar av ett mindre hus som brunnit ned. Som pojke fick man höra att där hade det stått en kornbastu. Här passar en gammal slogan som vill motarbeta stress: ”Eta först, sä bånd'n när bästa bränn!” Båstan på Berget hade tak av näver. Det började märkas av ålder så jag och min äldre bror Oskar fick i uppgift att ta ner nävertaket och ersätta det med spåntak. Det blev en icke oansenlig hög med näver att använda till tändvirke. Båstan hade också en svale vid ingången. Där förvarades redskap av olika slag att användas när man skulle slå tegel. Interiören förvarade bland annat stora, gamla laggkärl. I ett av dessa fanns den tidens nödvändiga skohö/starrhö att bädda i näbbskorona /Skåhoje/. Båstan ägdes av omnämnda Adolf. Den föll på hans lott vid arvskiftet efter hans mor som avled 1904.

När jag började minnas var inte Båstan i sitt ursprungliga skick. Det har jag fått mig berättat. Då var lavar och mur borttagna och innertaket hade fått bli golv. Lavarna, som utgjordes av breda plank, blev sedan bänkar i en blivande sommarstuga.

Våren 1949 flyttade vi hem till Nederluleå efter åtta år i Kalix. Då började jag planera för ett fritidshus. Mitt i mina planeringar kom farbror Adolf och sa: ”Tä Båsta!” Så blev det. Våren 1950, medan snön låg kvar lade jag ned Båsta första vardagen efter påsk, flyttade allt virke med häst 50 m norr om hemgården och 50 m från Lakavikens

strand. Det blev ett jäktigt enmansjobb om vårkvällarna och en del dagar, men till midsommar 1950 stod stugan färdig för invigning. Då var den också försedd med elektrisk kraft. Medan barnen var små, den yngsta var då ett år, bodde vi omkring tre månader i stugan sommartid. Nu står stugan på egen tomt och börjar ha känning av den 56:e våren och sommaren. I början av 60-talet gjorde vi en långresa

Ingvar med familj utanför "Båstan" i Vindeln. Två av flickorna sitter på torvtaket.

med vår första bil. Vi körde inlandsvägen och kom till Vindeln. Där gästade vi ett par dagar, förra sundomsbon Elsa Kröger/Nolin med familj. Vi besökte bland annat byns hembygdsgränd och hör och häpna. Där fanns en Båsta som var till alla delar precis som den som en gång fanns hemma på Berget. Kornbastun har tydligen haft en stor spridning häruppe i norr. Förklaringen till att dessa hus, ett för bad och ett för korn, båda heter Båsta torde ligga i likheten av rök och ånga. Bägge alstrar ju värme.

Länge leve kyrkstugorna

Det är ju ett mycket känt faktum att Kyrkstugorna i Gammelstad har varit en tacksam idyll för flera generationer. Vår hemstuga stod strax utanför södra gaveln till före detta Lindgrens bageri.

Ingvar i dörröppningen till sin kyrkstuga

I början av 40-talet övertogs den av kommunen, som hade planerat att borra en brandbrunn på tomten. Den kom också till stånd. Man kan befara att stugan var från 1700-talet. Många generationers konfirmander har där haft några trivsamma veckor. Allvar och lek blandades med varandra. En jämnårig till mig som inte läste samma år, berättade att pojkarna tävlade om att kasta över tornet. En av de tävlande råkade kasta sönder ett fönster. Det var ju inte bara tråkigt, det kostade ju också, men kamraterna var så solidariska att de "skramlade" och det insamlade beloppet räckte till att betala skulden. Detta kan ha hänt många gånger under årens lopp!

Om vi tänker oss tillbaka åtskilligt, ja mycket, ska vi finna att kyrkstugorna inte kommit till av sig själva. De har haft själva Kyrkolagen till hjälp, och den var en mäktig pådrivare. Kyrkolagen föreskrev, att man var tvungen att

gå till kyrkan vissa gånger per år. Socknarna var stora i kvadrat ett par hundra år tillbaka. För dem som hade extra långt var det nödvändigt med en stuga. Då kunde man starta redan på fredag och sedan ligga över till söndag eller måndag, i bästa fall. Häst var ju det enda fordonet som fanns, om man hade någon, och därför kom kyrkstallarna fram som en ring runt kyrkbyn. Ofta samåkete man också, förstås. Nu är kyrkoplikten borta sedan något århundrade ur Kyrkolagen och vi får ju hoppas att den har haft något gott med sig. Nu är vi säkert glada för ”den kristna friheten” i detta fall. Min far August Nilsson i Sundom, köpte stuga nr 458 av ett sterbhus i Lulavan 1947. Golv och innertak behövde repareras och yttertakets målning. Muren behövde en viss tillsyn så muraren Alex Nilsson i Sundom åtog sig det arbetet. Det blev en järnspismur.

Här kanske passar att berätta en historia från gångna tiders kyrkhelg som till en början var ganska besvärlig, men som trots allt slutade väl. Det var en Påskhelg så där en 70 år sedan. Det var gammeldomshelg och Påsken hör ju till de absolut största helgerna, så till slutningen var mycket god. Men plötsligt bröt ovädet ut som hos oss vid årets jul. All trafik blev stoppad även fast de flesta åkt in till helgen med buss. Det var bara Otto Nilsson med fru som kom hem på annandag för att de åkte med häst. Bussen fick stå där den ställt sig. Jag hade en faster, som grät för korna och ändå hade de mjölkerskor hemma. Men måndagen fick också ingå i kyrkhelgen, så ”slutet gott allting gott”.

1999 övertog undertecknad och min fru Edith kyrkstuga nr 458 genom gåvobrev av dess förra ägare Bertil Nilsson, min bror, och hans fru Gun. Det är sju år sedan dess och vi har hunnit vara där i sällskap med kaffekorgen många gånger. Vi har gått på hemvävda mattor som mamma har vävt, vi har

Ingvar & Edith i kyrkstugan

vilat på hennes Morjärvsfilter, men vi har aldrig övernatat. En

företeelse som jag både minns och varit med om är ungdomshelgerna. De dominerande var Pingst och Mikaeli. De är nu nästan totalt borta men utgjorde då ett andningshål för, i stort

Interiör från kyrkstugan

sett, landsbygdens ungdom. Det gick väl livat till ibland, men tiden tog ju slut ganska fort och då var det endast vardagen som stod till buds. Ett och annat parti har nog bildats vid någon ungdomshelg. Nog härmed! Rätt räknat lär det vara 16 kyrkstugor med sundomsbor som ägare. PS! Vi har genom gåvobrev gett stuga nr 458 till våra barn. DS.

Ingvar Nilsson

Invigning av lekparken

Vi planerar att ordna en riktig invigning av lekparken med roliga saker för barnen att göra och kanske även något roligt för oss vuxna. Lämplig tidpunkt tycker vi är slutet av augusti eller början av september, innan älgjakten börjar. Byautvecklingsgruppen står för kostnaderna och Lekparkssektionen håller i planeringen, men.....

..... vi behöver hjälp med förslag på vad vi ska göra och inte minst behöver vi personer som vill ställa upp och jobba !!!

Kanske andra föreningar i byn vill ordna något, kanske bouletävling, kanske mor- och farföräldrar tar med sina barnbarn eller de kanske

vill vara med och sköta fiskdammen, ordna varmkorv eller vad vi kommer överens om att göra ??

Visst kan det bli trevligt, visst har Du ideér och visst vill Du hjälpa till ?

Hör gärna av Dig till
Majlis, 74777 eller Gunilla, 74690

Bydegårdsföreningens Lekparkssektion/
Majlis Frölander och

Byautvecklingsgruppen/
Gunilla Ståhl

Något om rian och dess betydelse

Det här är ett bidrag till Byablaskan från vår vänort Sundom i Österbotten i Finland. Bygdeföreningen där ger varje år ut "MURMURSUNDS ALLEHANDA". I denna publikation återfinns i år denna uppsats om *Rian och dess betydelse*. Med benäget tillstånd får vi publicera den. Lars Nerdgård är född 1924 i Sundom. Han berättar utifrån sin egen rika erfarenhet och sina minnen från sin livslånga gärning som jordbrukare i Söderfjärden i Sundom.

//Insänt av Else-Britt Lindblom

Om vi går tillbaka i tiden sådär omkring etthundra år så minns vi säkert, vi äldre vilken roll riebbyggnaden spelade förr i tiden. De yttre företeelserna har vi liksom bevarade i minnenas gömslen och kan i andanom när som helst framkalla synintryck, dofter och en naturlig gemenskap med jordnära ting. Som till exempel i höstliga skördetider kunde dessa ovannämnda saker vara konkret förnimbara när vi sena kvällar råkade fara igenom våra bygder och folk eldade i sina riugnar och röken trängde ut genom springor och stockskarv. Då var en naturprodukt i vardande, rågen eller säden var då på väg att bli ett med människan och uttrycket i ditt anletes svett skall du äta ditt bröd höll då på att gå i fullbordan. Efter torkning och målning kunde

brödet bakas och när vi åt vårt bröd från ”nyäkäsch”, då var ringen sluten, vi var ett med naturen.

Detta må vara ett inledningspreludium men om vi forskar och frågar vad var egentligen en rian, hur såg den ut, vem byggde den? Vidare, vilken funktion fyllde den och hur såg arbetsredskapen ut och hur använde man dem och under vilka förhållanden? Om vi först betraktar själva uppförandet med timmerarbetet så förekom rätt stor variation på det kvalitativa uppförandet, beroende på var rian befann sig.

I anslutning till gården eller dess närhet utfördes i regel ett ”slögt” arbete, timret bilades och stockarna fogades samman väl dragna. Knutarna gjordes i låsteknik som utknutar, takstolarna, underlaget för täckmaterial täljdes av kraftiga rundstockar och gjordes så jämna som möjligt så att ojämnheter inte skulle uppstå när takhalmerna skulle sättas på plats. Golvplankorna breda och kraftiga var väl ihopfogade både i själva rian och i loggen. Man kan med fog säga att de rior som befann sig intill gården var monumentalt sett rena konstverk. I motsats till dessa gådsrior så fanns det otaliga rior på utmarkerna. Tillräckligt långt tillbaka i tiden så byggde man rior på så små arealer som ett tunnland eller ännu mindre. Att dessa rior inte var så välbyggda förstår man, för det första var dom betydligt mindre och dessutom oftast gjorda av obilad rundstock. Minnesmärken efter sådana rior finns överallt i ”lidar,” små backodlingar och svedjemarker. Lämningar efter riugnar är det mest iögonenfallande – efter att ha rivit flera riugnar har jag under ar-

betet iakttagit vilken murningsteknik man använde vid uppförandet. Välanpassade rökkanaler gick ut från eldstaden så att rök och värme steg upp mot ”knapolsteinan” som satt ovanpå ugnen. Det krävdes balans mellan eld och rök för att effektiv värme skulle alstras.

Forna tiders yrkesmän såsom snickare, murare, smeder med mera kunde sin sak. Om vi följer händelserna från sädd till skörd så var det så att efter säden ”åkersteije”, stått i ”rior” på åkern en vecka eller två så var det dags att köra in rågkärvarna till rian och sätta upp dem på ”paschona”, det fanns i regel både övre och undre ”paschor”. Sen kunde man trava in en meter lång ved i ugnen och tända eld på. Alla luckor och ventiler stängdes och efter två, tre eldningar i riugnen var det dags att påbörja tröskningen. Första åtgärden var att ta ner säden från stängerna (paschona) och för det övre målet använde man en kärvgaffel med vilken man förde ”paschona” från varandra så att kärvarna föll ner på golvet. Följande steg var att slå säden ur kärvarna, vilket vanligen ankom på husbonden att göra, och sedan kasta de urslagna kärvarna upp på loggolvet och när detta var fyllt med urslagna kärvar vidtogs tröskningen med slagor och var man till exempel tre stycken som kunde hantera slagan, var det bara att sätta igång och följa takten, ett, två, tre taktfast dunkande mot loggolvet. Det redskap man använde att skära upp banden på kärvarna med var likt en vanlig skära men kortare och något mindre spetsigt på eggssidan.

Efter det man tröskat färdigt svarva-

des halmen ihop och bands i stora kärvar som sedan skulle användas till takläggningmaterial. Sedan var det dags att börja med sorteringen, den säd som blev kvar på loggolvet efter urtröskningen kallades "logdråsa" och var något mindre kornstorlek än den säd man slog ur i rian. Sorteringen skedde längre tillbaka i tiden först med en kastskovel med vilken man kastade säden mot riväggen så att det mesta av agnarna flög till sidan eller framåt. Sedan följde en siktning med "dröfton", ett siktliknande föremål med kraftiga handtag och en siktboten som var gjord av björkrötter. Sedan siktningen var avklarad sopades säden ihop och mättes med måttet som berättade om mängden av det tröskade. Senare tillkom sorteringsmaskinen "dröftarin" som till stor del var en föregångare till tröskverket. "Dröftarin" bestod av ett fundament på fyra ben och inne i själva träkonstruktionen satt en trumma med axel som på ena sidan satt fast i en rund krans med spolar och ett handtag som man vevade runt i passlig fart. Detta åstadkom ett luftdrag som gjorde att säden, som var den tyngre varan föll rakt ner men agnarna flög av luftdraget bakåt och ut i luften. Själva lufttillförseln reglerades med luckor på vardera sidorna. Vid sorteringen gled säden ner längs ett sluttande plan, ner på golvet och "svarvades" sedan upp. Själva ifyllningen av säden skedde ovanpå maskinen, de här maskinerna var i regel hemgjorda av bysmeder. Senare förekom inköpta fabriksstillverkade sorterare. Förutom nämnda arbetsredskap vid ritröskningen så före-

kom en eller ett par rejäla rikkvistar, ett säte, "seet" på vilket man satte tom-säckarna och dröftorna. En större och en mindre handräfsa hörde också till för att ta bort vippor och halm ur säden efter att den slagits ur i rian.

Det förekom en hel del mystik kring riebbyggnaden förr i tiden. Jag minns från min ungdom talade man om "rigobbin", en slags tomte som hade sitt revir inne i byggnaden och historier kunde man få höra: att det spökade i den och den rian. Inte underligt när både råttor och möss ofta hade sitt tillhåll där. Annars var de rior som låg vid vägkanten ett bra nattkvarter för luffare, som det fanns gott om i början och mitten av 1930-talet. På den tiden konstaterade jag vid flera tillfällen att folk hade vistats i halmladan. Vad vidare är att anteckna om rian är att den ingick i ett kollektiv av byggnader i gårdsenheten och den kom högt upp på skalan av betydelse och funktion. Rian hade stor betydelse för utvecklingen på det jordbrukstekniska området, från dröftmaskinen följde tröskverket och senare skördetröskan. Från riugnen och des alstrande av värme kom senare de moderna torkanordningarna. Det tycks vara så att i många fall på det praktiska området, att nya uppfinningar och förbättringar ofta bygger på gamla beprövade metoder. Så kan man bara tillägga att riepoken går till historien som ett led i människans sätt att överleva och förvandla åkerns gröda till fullgod kost och näring.

Lars Nedergård (Sundom, Finland)

Sundoms IF informerar

Förnya ditt medlemskap

Du har väl inte glömt att förnya ditt medlemskap i Sundoms IF för 2006? Årsavgiften är 100 kr för enskild medlem och 150 kr för hel familj. Använd Plusgironummer 485151-5 eller Bankgironummer 5461-1561. Vid inbetalning av medlemsavgiften, var vänlig att uppge namn och adress så kommer medlemskortet när avgiften är betald. Sundoms IF har i skrivandets stund 324 medlemmar.

Nya träningsoveraller

Miss a inte chansen att klä dig sommarfin. Vi har köpt in ett nytt parti träningsoveraller för försäljning i storlekarna 140-170 cl, s- xxl. Om du är intresserad, kontakta kassören Mats Frölander 74777 el. ordförande Lars Johansson 74607.

Pris för medlem: Barn 200:- Vuxen 250:-

Pris för icke medlem: Barn 350:- Vuxen 400:-

Hopslagning med IFK Råneå

Sundoms IF pojkar 10 och 12 har inlett ett samarbete med IFK Råneå pojkar 10 och 12 på grund av för litet eget spelarunderlag. Lagledarna/tränarna Mats Frölander och Rolf Segerlund vill att grabbarna skall få möjligheten att spela fotboll, så det föll sig naturligt att samarbeta med IFK Råneå. Då får våra grabbar träffa sina

framtida skolkamrater och bygga vänskapsband. Ny årskull av flickor och pojkar 6-7 år har startas upp med lagledaren Mats Frölander och hjälptränaren John Frölander. Det är hela 24 ivriga barn som kommer från byarna runt Persöfjärden samt Råneå. De tränar måndagar kl 18.30 i Sundom på Bygdevallen.

Sundoms IF vill önska alla medlemmar och bybor en riktigt trevlig sommar samt en välbesökt fotbollsplan i sommar för att heja på våra ungdomar.

*Tack för ditt stöd/
Sundoms IF
Mats Frölander (Kassör)*

Byautvecklingsgruppens styrelse under 2006

Gunilla Ståhl, Ordf, tel 74690
Per Nordgren, V. ordf, tel 74573
Jan-Axel Sundin, Kassör, tel 74664
Tina Nilsson, Sekr, tel 88473
Petra Wennberg, V. sekr, tel 74720
Andreas Östling, ledamot, tel 74727
Viktoria Johansson, ledamot, tel 4712

Alla boende i Sundom är välkomna att höra av sig till Byautvecklingsgruppen med förslag, idéer och synpunkter eller om Ni vill fråga om något.

Sundom

Sophantering i Sundom

Byamöte

Tisdag den 14 mars hade vi bjudit in till ”byamöte” om sophantering i Sundom. Från Luleå kommunala renhållning medverkade Stig Nilsson tillsammans med Hans Eriksson från Luleå kommuns tekniska kontor. Det var inte det bäst välbesökta mötet men ändå en trevlig och informativ träff.

Hämtningstider

Normal hämtning i Sundom är onsdagar men från 15 maj till 15 oktober är hämtningsdagen torsdagar.

Hämtningsdag: Torsdag (15/5– 15/10)	
14 dagars tömning	Udda veckor
4 veckors tömning	vecka 23, 27 31, 35, 39, 43 och 51
8 veckors tömning	3, 11, 19, 27, 35, 43 och 51
Kompost	Varannan vecka, alltid udda veckor

Veckor när röd dag infaller måndag-fredag sker sophämtningen en dag tidigare än vanligt

Bra att veta

Här lite om vad som i övrigt kom fram på mötet :

- Blir inte sopkärnen tömda som planerat, ring transportcentralen och fråga varför. Det kan vara så enkelt som en ren miss och problemet går att lösa.
- Om Du har fullt i sopkärlet så räcker det inte att bara sätta ut en extra säck. Du måste ringa och säga till att den ska hämtas eftersom Du kommer att debiteras extra för den säcken.
- Om Du glömmer att ställa fram Ditt sopkärl och det kanske är flera veckor till nästa ordinarie tömning, kan Du ringa så kanske Renhållningen kan ta det om de passerar för a n n a n h ä m t n i n g .
- Har Du svårt att hitta bra plats att ställa fram sopkärnen på, ring Renhållningen eller kommunens kundtjänst. De kommer gärna ut så att Ni tillsammans kan lösa problemet.
- För hämtning ska sopkärnen

vara placerade så nära bilens uppställningsplats som möjligt, dock längst 1,5 meter från där sopbilen stannar.

Sommarstugor

Här sådant som berör sommarstugeområden:

Sommarhämtning sker torsdagar från 15 maj till 15 oktober

Att samla flera sopkärl på speciella uppsamlingsplatser är bara aktuellt för fritidsområden och beror på framkomlighet på vägarna och behov av vändplan.

Fritidsfastigheter med enbart sommarhämtning kommer ev. att erbjudas möjlighet att samnyttja ett större sopkärl istället för att som nu ha speciella kärl för varje fastighet

Några små tips

Till sist kanske något för Dig att tänka på:

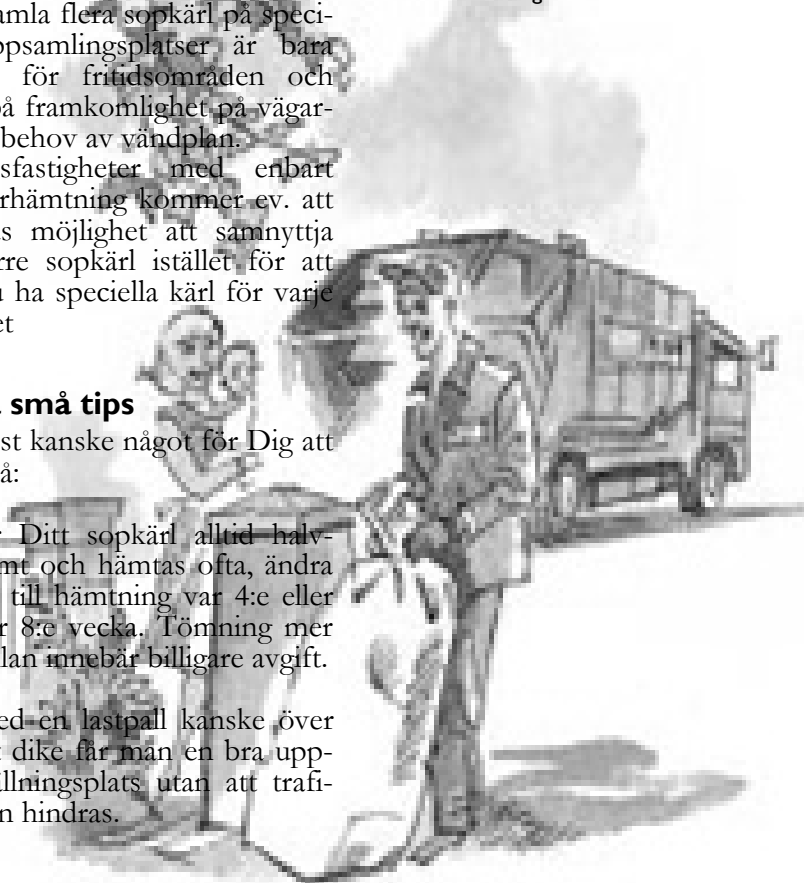
- ☞ Är Ditt sopkärl alltid halvtomt och hämtas ofta, ändra då till hämtning var 4:e eller var 8:e vecka. Tömning mer sällan innebär billigare avgift.
- ☞ Med en lastpall kanske över ett dike får man en bra uppställningsplats utan att trafiken hindras.

Hit ringer Du

Luleå kommunala renhållnings transportcentral när Du på tel 0920-250910 och tekniska kontorets kundtjänst på tel 0920-294444.

Byautvecklingsgruppen

Petra Wennberg och Gunilla Ståhl

Anslaget

Ny redaktör för Byablaskan sökes!

Vill du prova på något nytt? Vi skulle behöva förstärkning på redaktörssidan med någon som under en tid kan ta över arbetet med att sätta ihop Byablaskan.

Vad handlar det om?

- ☺ Ta emot och välja ut de bidrag som ska publiceras
- ☺ Korrekturläsa och justera texter.
- ☺ Det krävs att du har en dator med (lägst) operativsystemet Windows 98 installerat.
- ☺ Viss vana vid bildhantering är en fördel

Du kommer att få all den hjälp som krävs för att komma igång. Intresserad?

Kontakta Maria Jonsson, 745 45, 070-672 50 71 eller via e-post: maria@sundom.se

Nyfödd

2006-04-05 kl. 08.52 föddes en liten flicka på Sunderby sjukhus. Hon ska heta Tuva.

**Vikt 4135 gr
Längd: 53 cm**

**Föräldrar: Tina
Nilsson och Ma-
thias Åkerström**

Syskon: Fred

Stort grattis önskar redaktionen!

Nästa nummer av

Byablaskan

kommer ut

senast 11/9-06.

Manusstopp 17/8-06.

- **Utgivare**
Sundoms Byautvecklingsgrupp
- **Ansvarig utgivare**
Prenumerationsansvarig
Lars Brännström, tel. 745 93
- **Redaktör**
Textredigering/Layout
Maria Jonsson, tel. 745 45
- **Tryck**
Luleå Kommun, Reproavd.
- **Prenumeration**
50:-/år
(Gratis för bofasta i Sundom.)
- **Annonsering**
Helsida 800 kr
Halvsida 400 kr
Kvartssida 200 kr
(Gratis för föreningar och privatpersoner i Sundom.)
- **E-post**
byablaskan@sundom.se

**Bokning av
Sundoms Bygdegård**

**Nils Erik Larsson
0920-747 55**